

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON  
Lubavitch  
770 Eastern Parkway  
Brooklyn, N.Y. 11213  
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן  
ליובאוויטש  
770 איסטערן פארקוויי  
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"א.  
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל  
בכל מקום שהם  
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כידוע, קשורים החגים בעונות מסוימות בשנה: חג הפסח חייב להיות בחודש האביב, חג השבועות קשור בעונת קציר החטים, ונקרא בשם "חג הקציר", חג הסוכות קשור בעונת אסיף התבואה והפירות, ונקרא בשם "חג האסיף".

במיוחד מודגש בתורה הקשר בין חג הפסח לבין האביב, כאמור: שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלקיך.

יש לפסח ולחודש האביב קווי אופי זהים. בין השאר: חג הפסח הוא "ראש לרגלים", ראשיהם של שאר החגים. יתר על כן: זמן מתן תורתנו, חג השבועות, מהוה המשך וסיום חג הפסח – שבו נעשו בני ישראל לעם, ואילו חג הסוכות הוא משום "בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" כך גם חדש האביב הוא הראשון לכל החדשים, והוא זמן הבלבול והפריחה שהם אשר מביאים את הקציר והאסיף.

★ ★ ★

יש גם משמעות עמוקה יותר לקשר בין חג הפסח לבין חודש האביב:

חג הפסח, זמן חרותנו, הביא מעבר מוחלט מעבדות לחרות, מן הדרגה הנחותה ביותר של עבדות אל דרגת השיא של חרות, ומאפלה לאור גדול, מחשך כבד – לאור גדול. כך גם השינוי החל בטבע בתקופת האביב, כאשר האדמה מתעוררת מתרדמת חורף עמוקה, משתחררת מכבלי החורף הקר והגבולות, ומתחילה לפרוח ולבלב עד שהשבלים מתחילות להתמלא. בבחינת פרטית: מן הגרעין, לאחר שנרקב באדמה, גדלה תבואה חדשה, חיה ופורחת. בשני המקרים – הפסח והאביב – אין השינוי הדרגתי, משלב לשלב, כי אם שינוי קיצוני, ללא כל יחס, שינוי היוצר בריאה חדשה.

★ ★ ★

כפי שצוין פעמים רבות, מהוה כל ענין בתורה ("תורה" מלשון: הוראה), במיוחד ענין הקשור בחג, הוראה ולקח למעשה. כל-שכן – כאשר הענין קשור בחג כללי כמו חג הפסח.

ההוראה הכללית הנלמדת מחג הפסח, במיוחד מן הקשר שבין יציאת מצרים לבין חודש האביב, עבור כל יהודי, איש ואשה, בחיי יום-יום – היא – היא:

חיי האדם הנם, באופן כללי, בשני מישורים: החיים האישיים וההשפעה בעולם, ובשני אלה ישנם חיים רוחניים וחיים גשמיים. תפקידו של יהודי הוא להוציא את כל הנמצא במישורים האמורים "מעבדות" (מן המיצרים וההגבלות שלהם) – "לחרות", על-ידי הרמתם לרוחניות-יותר, עד כדי עבודת ה' בכל פרט שבהם.

גם הדברים שאין ביכלתו, לכאורה, לשנותם: הקב"ה ברא אותם כך שעליו להזדקק לאכילה ושתייה וכדומה – עליו לשנות גם אותם,

|                                                    |                                                       |                                                 |                                                                                                                                                        |                                                                     |                                                                                                                                                      |                                                                                            |                                                                                                                                                  |                                                                                    |                                                                                                                                                                            |                                                              |                                          |
|----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| החגים . . . בשנה: ראה סנהדרין יא, ב. ובתורה או שם. | שמות כג, טו. ולד שם. אוה"ת להצ"צ משפטים ע' א"ק ואילך. | דאש לרגלים: ר"ה ד, א. דאש: ראה עטרת ראש בתחלתו. | "תורה" מלשון: הוראה: זח"ג נג, ב. בחיי יום-יום: ובפרט שמחה מן התורה להזכיר יצי"מ בכל יום בבוקר ובבילה (רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז ר"ס סז. ועוד). | זמן חירותינו: נוסח התפלה והקידוש דחה"פ. וראה לקו"ש ח"י ע' 71 ואילך. | דאש לרגלים: להעיר שצ"ל לימוד מיוחד שאין מצה בשבועות וסוכות (ספרי ראה טז, יב. ספרא אמור כג, ו). אוה"ח מצורע (יד, ו) ד"ה וראיתי תורה תמימה אמור כג, ו. | תפקידו כו': ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר שנה זו (שיחות קודש ה'תשל"א ח"ב ע' 92 ואילך). | מעבדות . . . גדול: פסחים פ"מ"ה. נוסח ההגדה הנחותה . . . עבדות: שמות א, יד. ובדחז"ל עה"פ. מחשך כבד: שהרי מצרים היא ערות הארץ (ויקרא לעולם עומדת). | וסיים חג הפסח . . . לעם: ראה יתרו יט, ד-ה. יבמות מו, סע"א. רמב"ם הל' איסורי רפי"ג. | עבודת ה' בכל פרט: ראה טושו"ע או"ח סרל"א: בכל דרכיך דעהו . . . כל מעשיך יהיו לשם שמים. ושתייה וכדומה: להעיר ממחז"ל על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא (ב"ר ספ"ד). | מג. וראה טא"ח סתרכ"ה ובב"י שם ד"בניסן מיבעי לה" לעשות סוכות. | האביב הוא הראשון . . . והפריחה: ראה רש"י |
|----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|------------------------------------------|

והשינוי – מהותי: הוא אוכל כדי שיוכל לעשות טוב, ללמוד תורה, לקיים מצוות – כדי שיהיה לו כח לעבוד את ה'. יתר על כן: הוא עובד את ה' בעצם אכילתו – על ידי כך הוא מברך לפני האכילה ולאחריה, וכדומה.

דומה המצב בקשר לחודש האביב: לכאורה אין האדם מסוגל לעשות דבר בענין זה, שכן הקב"ה קבע "חוקות שמים וארץ", ואמר: "עוד כל ימי הארץ... וקור וחום וקיץ וחורף... לא ישובו", והיהודי שומר ומצפה לחודש האביב על-מנת לעשות בו "פסח לה' אלקיך". הוא מבין, יתר על כן: הוא רואה, שהאביב הוא מחוקות הבורא אשר לא ישובו. למעלה מזה: בשיא תוקפה של ההנהגה הטבעית (לפי חוקות שמים וארץ), בחדש האביב, אז "הוציאך ה' אלקיך ממצרים", דבר שהוא אחד מן הנסים הגדולים ביותר, ומהוה שיא תוקף של הנהגה נסית.

בכל המישורים של חיי יום-יום נתקל האדם בדברים המהווים "מצרים" – במשמעות של מיצרים והגבלות – המגבילים ומפריעים ליהודי מלפתח במלוא המדה את טבעו היהודי האמתי כיהודי-של-תורה. ההפרעות וההגבלות הן גם פנימיות – תכונות טבעיות והרגלים שנוצרו – וגם חיצוניות – כהשפעות הסביבה, והיהודי צריך להשתחרר מכבלים אלה וללכת אל "תעבדון את האלקים".

★ ★ ★

גם לגבי מי שעורך חשבון-נפשו וסובר שמצבו הרוחני הוא נחות מאד ואם כן, שואל הוא, איך אפשר לצפות שישתנה לגמרי "מעבדות לחרות ומעבדות לאור גדול" – גם לגבי זה ישנה הוראה ברורה מחג הפסח. הרי, כאמור, יציאת מצרים היתה מן הקצה אל הקצה: מהשתעבדות נחותה ביותר לעובדי-אלילים שפלים ביותר, לא זו בלבד שבני ישראל שוחררו מעבדות-פרך גשמית ומשעבוד רוחני (עבודה-זרה), כי אם מיד לאחר מכן – בשביעי של פסח – היו מסוגלים לומר, ואמרו: "זה א-ל", הם הצביעו, כביכול, באצבע, ולאחר מכן הגיעו להר סיני ושמעו מפי הגבורה: "אנכי ה' אלקיך", וקיבלו את כל התורה, שבכתב ושבעל-פה. מעבר מהותי ובלתי-רגיל, מן הקצה אל הקצה.

★ ★ ★

יעזור השי"ת שכל אחד ואחת, בתוככי כלל ישראל, ינצלו את הכחות שהקב"ה העניק לכל אחד מהם להתגבר על כל הקשיים וההפרעות – לצאת מכל ה"מצרים" וההגבלות, ולהגיע לחרות אמיתית ע"י התקשרות עם הקב"ה, באמצעות תורתו ומצוותיו, כולל – המצוה: "להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה", ומגאולת הפרט – נזכה לגאולת הכלל, להגשמת הנבואה: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בברכת חג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

עד דלא אתי נביא גמרא גמירי לה ואתי נביא ואסמכי אקרא (דהשיר יהי' לכם – לשיטתי). ומעלה יתרה בהרא"י מכתוב זה לגבי פסוקי ג"ך המובאים במדרש הגדול (פ' בא ב, י), כי אינו בל' הלכה דין (שמדברי קבלה לא ילפינו), אלא בסגנון של סיפור דברים וגילוי מילתא בעלמא. ולהעיר מהכלל דאין למדים מקודם מ"ת (ירוש' חגיגה פ"ג, ה"ח ועוד) – ובכ"ז במילתא דמסתברא וכיו"ב למדין (שעפ"ז מבואר בכ"מ הא שלמדין דאין מערבין שמחה בשמחה מהכתוב "מלא שבוע זאת וגו'" (ויצא כט, כז. ירוש' מ"ק פ"א ה"ז). ראה שד"ח כללים א, שכא. וש"נ).

ועוד להעיר שמדרש תהלים מסיים במעשה רב: אמר דוד כו'. ומה שלא הובא זה במדה"ג – הרי כו"ב מדחז"ל שלא הביאום.

הלל היא מה"ת: ראה גם אנציק' לתלמודית ערך הלל סי"ב (בכר ט"ע שצב ואילך). וש"נ.

דהשיר יהי' לכם: ישע"ל, ל. כט.

מבואר בכ"מ: ראה גם תו"מ – התועודיות ח"י ע' 169 ואילך. וש"נ.

ומגאולת הפרט... הכלל: להעביר מאגה"ק ס"ד (ק"ה), סעי' ואילך.

"כימי... נפלאות": מיכה ז, טו

כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה (מדרש תהלים ע'. הובא בפרש"י שם)\*\*.

(\*\* וי"ל שמכאן רא"י נוספת לדברי האומרים שאמירת הלל היא מה"ת (בה"ג במנין המצות. יראים סי' קכה. ר"ש בן גבירול מ"ע טז. סמ"ק סקמ"ו. ר' דניאל הכבלי בס' מעשה נסים לר"א בן הרמב"ם סי' א' – שגם נמנה במנין המצות; ולהרמב"ם בסהמ"צ שרש א' – שאינה נמנית במנין המצות, אבל היא מה"ת. וכו"י העמודים (לס' יראים שם) שכן נראה דעת רש"י ור"ח וא"ח).

זכור... עשה: דברי-הימים א' טז, יב.

למנצח לדוד להזכיר גו' כי אלקים יושיע ציון גו': סיום מזמור סט, והתחלת מזמור ע' – שסיימו והתחילו לומר בי"א ניסן השתא – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצו בשוה"ג.

כאמרו דנפלאותיו שעושה עמכם ככל עת (לאו דוקא יצי"מ) – לא עשה כו' אלא בשביל שיהיו מזכירין נפלאותיו (שכפשוט) – הו"ע ההילול והשבח להקב"ה).

ואעפ"י שהפסוק הוא בתהלים, ודברי תורה מדברי קבלה לא ילפינו (חגיגה ג, ב. ב"ק ב, ב ועוד), וכש"כ שדברי קבלה אינם דברי תורה, הרי זהו רק גילוי מילתא (והטעם) דעשיית הנפלאות, וע"ד – ולא ממש – המובא בכ"ק (שם): והאי מילף הוא (בתמי') גילוי מילתא הוא ובפרש"י שם. וראה סי' יראים שם:

(א): משבחר הקב"ה בעולמו... וכשבחר ביעקב ובניו כו'. עקדה שער לח בתחלתו.

חיי יום-יום... להשתחרר: ראה תניא פמ"ז: כל יום יום חייב אדם לראות עצמו כו'.

להשתחרר... תעבדון את האלקים: ע"ד מש"נ שמות ג, יב.

(עבודה-זרה) וכדחז"ל: משכו מעבודה זרה (מכילתא לשמות יב, כא).

"זה... באצבע: רש"י שמות טו, ב. וראה תענית בסופה.

אנכי... מפי הגבורה: מכות כד, רע"א.

את כל התורה: ברכות ה, א ובכ"מ.

לצאת... ע"י התקשרות: ראה תניא ספמ"ז ועיין בליקוטי לוי יצחק שם.

המצוה... ובלילה: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג.\*.

(\*) (הטעם שלעיל בשו"ה בחיים יום-יום מובא המ"מ ברמב"ם ובשו"ע אדה"ז, וכאן רק ברמב"ם (כ"י שם – במכ' – הענין (ורא"י ע"ז במ"מ), משא"כ כאן הל' בדיוק במכ', ולמכ' אין שייך ונוגע (ואדברא) הפרטים שבשו"ע (מה"ת זכר) – ולכן הובא הל' דהרמב"ם. (מענה רבינו – ניסן תשל"א) "להזכיר יציאת מצרים: להעיר מדחז"ל: כל זמן שאתם מזכירים אותי מעי הומים עליכם כו', וזכרו נפלאותיו אשר עשה כו', בשביל שיהיו מזכירים נפלאותיו, אמר דוד א"כ אני מזכירו למנצח לדוד להזכיר אלקים להצילני (לאחר שאמר דוד למעלה)

אוכל כדי... בעצם אכילתו: כבטושו"ע שם: לשם שמים, בכל דרכיך דעהו\*.

(\*) בעצם אכילתו – על ידי כך הוא מברך: היינו שהאכילה נעשה טפל לגבי (העיקר) אמירת הברכה, ע"ד חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום (מנחות מג, ב), החיוב הוא אמירת הברכה, ובתור תוצאה מזה – נהנה מעניני עוה"ז (אכו"ש וכיו"ב). ומהו הלכה למעשה (מנחות שם, טשו"ע או"ח סי' רצ) אשר בכדי להשלים מאה ברכות בשבת צ"ל אכילת פירות וכיו"ב, שהעיקר בזה הוא אמירת עוד ברכות, אלא בכדי שלא תהי' ברכה לבטלה, צריך לאכול הפרי וכיו"ב, שאכילה כזו – היא טפלה לגבי העיקר – אמירת הברכה. ועפ"ז יומתק ל' הרמב"ם (סוף הל' ברכות): ולעולם כו' וירבה בברכות הצריכות. ועיי"ג כ"ש שו"ע רבנו הזקן חאו"ח סרמ"ט קו"א סק"ד.

בכל דרכיך גו': משלי ג, ו.

כל מעשיך כו': אבות פ"ב מ"ב.

הוספה לאחר זמן: ראה גם שיחת ש"פ אחו"ק שנה זו (שם ע' 149 ואילך).

"חוקות שמים וארץ"... "עוד כל ימי: ירמ"י לג, כה. בראשית ח, כב.

ומצפה: ע"ד פרש"י בראשית לו, יא.

רואה, שהאביב: ע"ד הירוש' הובא בתוד"ה אמונת (שבת לא, א): שמאמין בחי העולמים וזורע.

ההנהגה הטבעית... נסית: ראה שמיר"י (פט"י,